

POSTANOWIENIE

Dnia 16 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi A. R.

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...]

w sprawie V ACa ../17,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 stycznia 2018 r.,

**1. stwierdza, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy,
nastąpiła przewlekłość postępowania,**

**2. przyznaje skarżącemu od Skarbu Państwa - Sądu
Apelacyjnego w [...] sumę pieniężną w wysokości 3.000 (trzy
tysiące) złotych,**

3. nakazuje zwrot opłaty od skargi na rzecz skarżącego,

**4. przyznaje adwokatowi T. M. od Skarbu Państwa - Sądu
Apelacyjnego w [...], tytułem nieopłaconej pomocy prawnej
udzielonej przez pełnomocnika z urzędu kwotę 240 (dwieście
czterdzieści) zł powiększoną o obowiązującą stawkę podatku od
towarów i usług,**

5. oddala skargę w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

A. R. reprezentowany przez adwokata T. M., skargą na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, wniósł o:

1) stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie o sygn. akt VI ACa .../16 Sądu Apelacyjnego w [...] i wydanie Sądowi rozpoznającemu sprawę zalecenia wyznaczenia w terminie 7 dni od otrzymania pisma terminu rozprawy,

2) przyznanie od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] sumy pieniężnej w kwocie 3.000,00 zł tytułem odszkodowania za przewlekłość postępowania,

3) przyznanie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym.

W uzasadnieniu skargi A. R. podniósł, iż złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 12 lipca 2016 r. w sprawie o sygn. akt IV C .../15. Apelacja wraz z aktami sprawy wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w dniu 20 września 2016 r. Do dnia wniesienia skargi - czyli przez ponad rok - Sąd Apelacyjny nie podjął żadnej czynności w sprawie, o czym stanowi informacja dostępna na Portalu Informacyjnym Apelacji [...]. W sprawie nie wyznaczono nawet terminu rozprawy, a na samo wyznaczenie takiego terminu oczekuje się rok czasu.

Zdaniem skarżącego, jego sprawa jest prowadzona ze zwłoką w rozumieniu ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Tymczasem ani powód, ani pozwany, w żaden sposób nie doprowadzili do przewlekłości postępowania apelacyjnego. Stanu przewlekłości nie można także usprawiedliwiać dużym wpływem spraw do wydziału, gdyż to na Państwie Polskim spoczywa obowiązek zorganizowania i stworzenia warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej w tym zapewnienia optymalnej obsady kadrowej, urzeczywistniających konstytucyjny postulat rozstrzygania spraw sądowych w rozsądnych terminach. Zaistniała sytuacja opóźnienia w wyznaczaniu rozpraw wymaga natychmiastowego podjęcia procedur zmierzających do usprawnienia i przyspieszenia wyznaczania rozpraw. Obowiązek ten spoczywa na Państwie

Polskim. Na marginesie skarżący podniósł, że rozumie, iż Sąd Apelacyjny jest znacznie obłożony sprawami, a sędziowie mają zbyt obszerne referaty i są nadmiernie obciążeni pracą. Istniejący stan nie jest zawiniony przez Prezesa Sądu, czy tym bardziej przez konkretnego Sędziego, jednakże za przewlekłość odpowiadać powinno Państwo reprezentowane przez Skarb Państwa, gdyż to ono zbyt często nie zapewnia warunków umożliwiających realizację postulatów sprawnego rozpoznawania spraw sądowych.

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] zgłosił swój udział w sprawie oraz wniósł o jej oddalenie. Przyznał, iż akta sprawy wraz z apelacją powoda od wyroku Sądu Okręgowego w [...] wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w [...] 20 września 2016 r. jak również, że w dniu 20 września 2016 r. wydane zostało zarządzenie Przewodniczącego Wydziału I Cywilnego Sądu Apelacyjnego o wpisaniu sprawy do odpowiedniego repertorium i nadanie jej kolejnego numeru. Od tego czasu sprawa oczekiwała na wyznaczenie terminu. Jednocześnie Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] podniósł, że z dniem 1 października 2017 r. zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 września 2017 r., opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 września 2017 r., poz. 201, doszło do podziału wydziałów cywilnych w Sądzie Apelacyjnym w [...]. Z dotychczasowych 2 wydziałów utworzono 4 wydziały i zarządzenie określiło zakres kognicji poszczególnych, utworzonych nowych oraz dotychczasowych wydziałów cywilnych. Na skutek tego podziału sprawa została skierowana do V Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w [...], gdzie zarejestrowano ją pod nowym numerem V ACa .../17. Uczestnik postępowania podniósł, iż nie jest w jego ocenie uzasadniony wniosek, że skoro Sąd Apelacyjny nie wyznaczył w sprawie terminu, to wadliwa jest organizacja pracy w Sądzie Apelacyjnym i tym samym doszło do naruszenia prawa powoda do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. W judykaturze zasadniczo za przewlekłe uznaje się postępowanie trwające ponad 12 miesięcy, jednakże oceniając okres, od jakiego liczyć należy przewlekłość postępowania, zarówno doktryna, jak i Sąd Najwyższy nie określają go w sposób jednoznaczny, a wskazują, że „zasadniczo za przewlekłe” lub „co najmniej”. Z powyższego można wnioskować, że przy ocenie czy w sprawie doszło do opieszałości, przewlekłości postępowania, czy też nie, należy rozważyć

okoliczności obiektywne, współistniejące, mające wpływ na rozpoznanie sprawy. Pojęcie przewlekłości postępowania nie jest bowiem zależne wprost od długości toczącego się procesu i okresu oczekiwania na termin, tym samym nie można dokonywać oceny tylko przez pryzmat czasu, jaki upłynął od momentu wniesienia pisma do momentu wydania prawomocnego rozstrzygnięcia. Przewlekłość jest bowiem pojęciem mówiącym, iż jakieś zdarzenia czy plany są nadmiernie rozciągnięte w czasie, rozwleczone i przedłużają się. Jest to, co oczywiste, pojęcie względne, a zatem zawsze musi być odnoszone do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania. Jedynie nadmierne odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania określonych czynności sądowych, prac i procedur mogą być uznawane za tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki. Nie każda zatem zwłoka może być przyczyną stwierdzenia przewlekłości, lecz jedynie zwłoka nieuzasadniona. W niniejszej sprawie nie można zdaniem uczestnika postępowania uznać, że taka zwłoka ma miejsce. Zdaniem uczestnika postępowania, oceniając czas oczekiwania strony na wyznaczenie terminu, nie można nie uwzględnić stopnia „obciążenia” VI Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w [...] sprawami apelacyjnymi oraz zażaleniowymi, które wpłynęły do rozpoznania od 20 września 2016 r. do 31 października 2017 r., jak również obciążenia nowo powstałego V Wydziału Cywilnego, a także, że zgodnie z § 56 ust. 1 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych - rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. z późn. zmianami - sprawy w wydziałach przydzielane są w kolejności ich wpływu. Skoro sprawy muszą być rozpoznawane w kolejności wpływu, to sprawa, w której złożona została skarga, nie mogła być rozpoznana przed sprawami, które wpłynęły przed sprawą Powoda. Sprawa niniejsza oczekiwała na wyznaczenie zgodnie z kolejnością wpływu do Wydziału, a wobec zarządzenia Ministra Sprawiedliwości o utworzeniu niektórych wydziałów w sądach apelacyjnych oraz zmieniające zarządzenie w sprawie utworzenia wydziałów w sądach apelacyjnych, wyznaczenie terminu mogło nastąpić po 1 października 2017 r., co miało miejsce w dniu 23 października 2017 r.

Prezes Sądu Apelacyjnego podkreślił nadto, że ustalony przez Ministerstwo Sprawiedliwości limit etatów sędziowskich w V Wydziale Cywilnym w Sądzie Apelacyjnym w [...] wynosi 18 sędziów, zaś obsadzonych jest 10. To oznacza, że w

Wydziale nieobsadzonych jest 8 etatów. Na skutek podziału VI Wydziału Cywilnego, V Wydział Cywilny przejął do rozpoznania ponad 1.700 spraw, a od 1 października 2017 r. do 30 listopada 2017 r. wpłynęły 503 sprawy.

Uczestnik postępowania zgodził się ze skarżącym, że od Państwa należy wymagać takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, by sprawy były rozpoznawane w rozsądnym terminie, jednak uprawnienia Prezesa Sądu Apelacyjnego w zakresie organizacji Sądu Apelacyjnego sprowadzają się do podejmowania decyzji, które mają stworzyć w ramach otrzymanych środków odpowiednie warunki organizacyjne dla sprawnego działania wydziałów sądu. Obowiązkiem prezesa sądu jest czuwanie na bieżąco nad tym, jak funkcjonuje ustalony podział czynności. Natomiast do zadań Ministra Sprawiedliwości w ramach pełnionego nadzoru administracyjnego, zgodnie z art. 9 ustawy o ustroju sądów powszechnych, między innymi należy podejmowanie takich działań, by zapewniona była realizacja celów i zadań w sądownictwie.

Z ostrożności procesowej, gdyby Sąd Najwyższy nie podzielił argumentacji odnośnie braku podstaw do stwierdzenia przewlekłości postępowania, uczestnik postępowania podniósł, że żądana przez powoda suma pieniężna nie została w żaden sposób uprawdopodobniona, ani tym bardziej udowodniona. Z ustalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że wysokość sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki. Tymczasem w niniejszej sprawie nie sposób uznać, że miała miejsce zwłoka, ponieważ sąd podjął w sprawie czynności tak szybko, jak tylko było to możliwe w wyżej opisanych warunkach. Nie można też nie uwzględnić okoliczności, że suma pieniężna zasądzana w związku ze stwierdzoną przewlekłością nie ma na celu wyrównania szkody powstałej na skutek przewlekłości, a ma stanowić swego rodzaju rekompensatę za zwłokę w rozwlekłym rozpoznaniu sprawy, co przemawia za tym, by uznać żądanie powoda za nadmierne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez

nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.), ustawa ta reguluje zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. Celem skargi jest przeciwdziałanie trwającej przewlekłości, zaś jej funkcją - przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu procesowego. Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości w postępowaniu (art. 12 ust. 2 ustawy), jak i możliwość zalecenia podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie (art. 12 ust. 3 ustawy), a także ewentualne przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” jako wstępnej (tymczasowej) rekompensaty (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005 nr 5, poz. 71 i uchwała z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 113/04, OSNP 2005 nr 9, poz. 135 oraz postanowienie z dnia 8 lipca 2005 r., III SPP 120/05, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 102).

Stosownie do art. 2 powołanej ustawy, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (ust. 1), przy czym dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez Sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty (ust. 2).

W orzecznictwie podkreśla się, że wskazanie przez stronę okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość postępowania nie może polegać na zakwestionowaniu ogólnego trwania postępowania, lecz powinno wskazywać określone czynności procesowe, których sąd nie podjął lub podjął z nieuzasadnioną zwłoką, bądź też dokonał wadliwie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2012 r., III SPP 8/12, LEX nr 1171299 i z dnia 2 marca 2012 r., KSP 1/12, LEX nr 1165252). Za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się zaś, między innymi, wielomiesięczną bezczynność sądu polegającą nie niewyznaczeniu rozprawy, także rozprawy

apelacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121; z dnia 14 marca 2007 r., III SPP 3/07, LEX nr 979621), zwłaszcza gdy nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające owe opóźnienie. Nie jest to jednak sztywna cezura czasowa dla oceny zgodności postępowania z konwencyjnymi, konstytucyjnymi i proceduralnymi dyrektywami osądzenia sprawy w rozsądnym terminie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2014 r., III SPP 56/14, LEX nr 2008689). Nie dochodzi do przewlekłości postępowania apelacyjnego, gdy rozprawa nie zostaje wyznaczona niezwłocznie lub zostaje odroczone w celu przeprowadzenia dodatkowych dowodów, a ich zgromadzenie nie może nastąpić niezwłocznie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 77/05, OSNP 2005 nr 21, poz. 346).

W niniejszej sprawie trzeba było mieć na względzie, iż apelacja skarżącego od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 12 lipca 2016 r. w sprawie o sygn. akt IV C 986/15 wpłynęła wraz z aktami sprawy do Sądu Apelacyjnego w [...] w dniu 20 września 2016 r. Dopiero natomiast w dniu 23 października 2017 r., czyli ponad rok później, nastąpiło wyznaczenie terminu rozprawy. Prezes Sądu Apelacyjnego tłumaczył wskazane opóźnienie wejściem w życie w dniu 1 października 2017 r. zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia niektórych wydziałów w sądach apelacyjnych oraz zmieniającego zarządzenie w sprawie utworzenia wydziałów w sądach apelacyjnych z dnia 15 września 2017 r. oraz związanymi z tym trudnościami organizacyjnymi, wynikającymi z podziału wydziałów cywilnych w Sądzie Apelacyjnym w [...], a także znacznym wpływem spraw do wydziału, koniecznością rozpoznawania spraw według kolejności wpływu i brakami kadrowymi w pionie orzeczniczym Sądu Apelacyjnego w [...]. Tymczasem podkreślenia wymaga, iż to na Państwie oraz sądach sprawujących w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej wymiar sprawiedliwości spoczywa obowiązek zapewnienia należytej obsady kadrowej oraz sprawności organizacyjnej dla realizacji konstytucyjnego prawa obywateli rozpoznania ich spraw sądowych bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Zmiana organizacji wydziałów w Sądzie Apelacyjnym nie powinna być prowadzona w sposób

krzywdzący dla podmiotów, których sprawy toczą się przed tymże Sądem. Podkreślić także warto, iż - jak już wyżej wskazano - zarządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia niektórych wydziałów w sądach apelacyjnych oraz zmieniającego zarządzenie w sprawie utworzenia wydziałów w sądach apelacyjnych weszło w życie dopiero dnia 1 października 2017 r., a zatem ponad rok po wpływie apelacji skarżącego wraz z aktami sprawy do Sądu Apelacyjnego w [...]. Zmiana wywołana tymże zarządzeniem i tak nie mogłaby więc stanowić uzasadnienia dla bezczynności Sądu w poprzedzającym tę datę okresie. Odnosząc się natomiast *stricte* do podniesionej przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w odpowiedzi na skargę kwestii rozpoznawania spraw według kolejności wpływu, podnieść należy, iż w orzecznictwie wskazuje się, że przy ocenie, czy w sprawie wystąpiła przewlekłość, nie ma miejsca na szerokie uwzględnianie kwestii organizacyjnych, niestanowiących składnika konkretnego postępowania. W szczególności nie można - dla potrzeb stwierdzenia przewlekłości postępowania - w sposób decydujący przyjmować, że napływ spraw może uzasadniać rozpoznanie spraw z nieuzasadnioną zwłoką (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13, LEX nr 1555675). Ponadto opisane w odpowiedzi na skargę obciążenie sędziów Sądu Apelacyjnego nie jest *prima facie* niezwykle nadmierne. Sąd Najwyższy nie miał więc wątpliwości, iż w sprawie, której skarga dotyczy, miała miejsce przewlekłość postępowania.

Stwierdzając w przedmiotowej sprawie wykazaną przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy przyznał skarżącemu sumę pieniężną w wysokości 3.000 zł. Przy tym wyjaśnić należy, iż przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy pełni rolę sankcji dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2016 r., III SPP 45/16, LEX nr 2023163). Powinno też stanowić względem skarżącego rekompensatę tego, co w orzecznictwie Trybunału określane jest jako „szkoda niepieniężna”, „szkoda niemajątkowa”, „krzywda moralna” (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2013 r., III SPP 103/13, LEX nr 1555663). Po rozważeniu wszystkich okoliczności niniejszego przypadku, w tym po stwierdzeniu braku jakiegokolwiek przyczynienia się skarżącego lub drugiej strony postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym do powstania

stwierdzonej przewlekłości, Sąd Najwyższy uznał, że kwota 3.000 zł stanowi rekompensatę adekwatną do rozmiarów doznanej przez skarżącego szkody niematerialnej, będącej konsekwencją zaistniałej zwłoki w rozpoznaniu jego sprawy przez Sąd Apelacyjny w [...].

Skargę należało natomiast oddalić jako bezzasadną w zakresie żądania wydania Sądowi rozpoznającemu sprawę zalecenia wyznaczenia w terminie 7 dni od otrzymania pisma terminu rozprawy, albowiem rozprawa ta już się odbyła.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

kc